

Lifelong
Learning

МЕЖДУКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ

РАМКА ЗА КУРИКУЛУМ

септември 2012 г.

Този проект е финансиран с подкрепата на Европейската комисия.

Тази публикация [съобщение] отразява само личните виждания на нейния автор и от Комисията не може да бъде търсена отговорност за използването на съдържащата се в нея информация.

СЪДЪРЖАНИЕ

съдържание.....	2
ПРЕДИСЛОВИЕ	3
цели на настоящия документ	3
От разнообразие на контексти към гъвкавост на рамката за курикулум	3
произход на нивата на постижение	3
как да използваме настоящия документ.....	4
ПРЕВОДАЧЪТ КАТО ПОСРЕДНИК В МЕЖДУКУЛТУРНОТО ОБЩУВАНЕ	5
обосновка.....	5
РАМКА ЗА КУРИКУЛУМ.....	8
нива на постижение	8
ПРИМЕРНА УЧЕБНА ПРОГРАМА: САМОСТОЯТЕЛЕН МОДУЛ	13
цели на модула. Учебни резултати	13
примерно учебно съдържание.....	13
методи на преподаване и учене	14
оценяване.....	15
критерии за оценка	15
Интегриране на преподаването на межкултурна компетентност в (практически) модули по превод	16
пример: превод на готварска рецепта, съдържаща различни културно специфични препратки	17
РЕЧНИК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТЕМИНИ.....	20
Списък със заглавия.....	22

ПРЕДИСЛОВИЕ

ЦЕЛИ НА НАСТОЯЩИЯ ДОКУМЕНТ

Целта на проекта „Насърчаване на межкултурната компетентност у преводачите (PICT) е да улесни систематичното включване на межкултурната компетентност (МК) в магистърските програми по превод.

Настоящата Рамка за курикулум е разработена така, че да подпомага университетите при изготвянето на учебни програми за самостоятелен модул или за систематичното включване на МК в други модули. Рамката очертава основните елементи на учебната програма, като същевременно поддържа голяма степен на гъвкавост и възможност за адаптация към спецификата на академичната среда.

ОТ РАЗНООБРАЗИЕ НА КОНТЕКСТИ КЪМ ГЪВКАВОСТ НА РАМКАТА ЗА КУРИКУЛУМ

При разработването на Рамката за курикулум е взето предвид съществуващото разнообразие в смисъл на типове студенти, начини на преподаване и учене, оценяване, разбиране за преводача, ролята на МК. Предложената в настоящия документ Рамка оставя отворени всички тези аспекти, като се фокусира само върху учебните резултати и съответните им нива на постижение, което е и най-трудната за разработване част в една учебна програма. Всяка институция ще може след това да реши кои обучителни резултати да включи в самостоятелен модул по МК и кои – да интегрира в други модули по превод като функция на разбирането за МК на съответната институция. Ще може и сама да определя стила на учене, продължителността и начина на оценяване, макар че създадените в рамките на проект PICT обучителни материали и материали за оценяване могат да се използват от институциите и при взимането на решения в тази посока.

ПРОИЗХОД НА НИВАТА НА ПОСТИЖЕНИЕ

Предложените в настоящия документ нива на постижение са създадени от работна група специалисти по превод и създаване на курикулум от четири страни-членки на ЕС с помощта на предложения и информация от специалисти от други три страни-членки. Отправната точка за определянето на учебните резултати е задълбочено проучване, проведено сред студенти и преподаватели в магистърски програми по превод от седемте страни-партньори в проекта. Основните учебни резултати, приоритетно представени тук, отразяват и приоритетността им в настоящата и желаната бъдеща практика.

КАК ДА ИЗПОЛЗВАМЕ НАСТОЯЩИЯ ДОКУМЕНТ

Както е посочено в началото на предисловието, главната цел на настоящия документ е да улеснява включването на МК в магистърски програми по превод. Нивата на постижение, включени в Рамката за курикулум (с. 8-12) имат основна роля в този процес. Останалите части на документа са предназначени да подпомогнат институциите да преминат към реалното включване в практиката на предложените нива на постижение. За целта са предложени и следните компоненти:

- Обосновка – цели да изясни възникването, предназначението и начина на употреба на предложените нива на постижение;
- Таблици с нива на постижение;
- Примерна учебна програма за самостоятелен модул по Межкултурна компетентност за преводачи, която илюстрира как предложените нива на постижение могат да бъдат използвани, за да се създаде такава учебна програма;
- Примерна задача по превод, която е ориентирана към межкултурността, с връзки към предложените в Рамката нива на постижение, която демонстрира как последните могат да бъдат използвани, за да се придаде ясен межкултурен фокус на практическите задачи за превод, които са част от съществуващите модули по превод;
- Кратък речник на използваните термини, чиято цел е да подпомогне читателя да се ориентира сред многообразието от близко свързани термини в областта на межкултурната компетентност;
- Списък със заглавия, които да позволят на читателя да се запознае с някои от теоретичните източници, свързани с превода и с МК, като следва да се отбележи, че редица от тях са повлияли на създаването на таблиците с нивата на постижение.

Надяваме се, че ще намерите Рамката за курикулум, създадена по проекта „Насърчаване на межкултурната компетентност у преводачите“ (PICT) полезна. За повече информация за нейните автори и примерни материали (налични от началото на 2013 г.), моля, посетете www.pictllp.eu.

ОБОСНОВКА

Въпросите, свързани с културната компетентност, получават значително внимание през последните години до голяма степен поради процесите и изискванията на глобализацията. Тя (МК) е разисквана от различни гледни точки. Например, Триандис (1995) концептуализира ключовите елементи на културата като ценности, възприятия, отношения, вярвания, категоризации, оценки, очаквания, спомени и мнения, докато културната компетентност се определя като „набор от подходящи начини на поведение, отношения и политики, които се комбинират в система, агенция или между професионалисти и позволяват на тази система, агенция или на тези професионалисти да работят ефективно в крос-културни ситуации.“ (Cross et al, 1989).

Имайки предвид споменатата по-горе глобализация и повишаващото се взаимодействие между културите днес, е изключително важно да се премине от идеята за „културна компетентност“ към тази за „междукултурна компетентност“, която е свързана с „остатъчно поведение“ и „реакция“ спрямо такова, „интерпретация“ и „приписване на значение“ (Porter & Samovar: 1994). Езикът играе важна роля в тези интензивни крос-културни взаимодействия – по думите на Бенет (Bennett: 1997) не е достатъчно да говориш езика свободно в смисъл на владееене на фонологията, граматиката, лексиката и пр. на даден език. Необходимо е още да избегнеш това да бъдеш „свободно владеещ езика глупак“ (“fluent fool”), което означава, че съществуват и други важни аспекти на владееенето на този език, надхвърлящи вече споменатите. Съвременният човек, който говори чужди езици, трябва да е човек, комбиниращ знания за езика и езикови умения със знание и разбиране за културната, социалната и обществената вселена на своя събеседник.

Изтъкнати теоретици в областта на преподаването на чужди езици и междукултурността като Майкъл Байръм (1997) и Клеър Крамш (1998) налагат и отстояват идеята, че идеалът за владееене на даден чужд език като роден води до погрешни резултати. Вместо това е важно да се насърчава идеалът за говорещия езика междукултурно. С други думи, това е човек, който притежава:

- межкултурна комуникативна компетентност като комплекс от межкултурни връзки (savoir être);
- знания за социални групи и практики в рамките на собствената си и културата-цел (savoirs);
- умения за интерпретация и свързване (savoir comprendre);
- умения за откривателство и взаимодействие (savoir apprendre/faire);
- критична културна осъзнатост (savoir s'engager), която се състои от способности за оценка на гледни точки, практики и продукти на собствената и на културата-цел (Byram: 1997).

Изложеното по-горе е свързано директно с компетентностите, които един съвременен преводач трябва да притежава. Процесът на превеждане никога не е чисто предаване на значение от един език на друг, но винаги е свързан с „превеждане“ от една култура на друга. Затова е особено важно межкултурната компетентност на бъдещите преводачи да бъде систематично развивана посредством внимателно структуриран курикулум и оценявана според ясни критерии за оценка.

Представените в следващите таблици нива на постижение целят да очертаят профила на преводача като „посредник в межкултурното общуване“. Този профил е структуриран около три основни измерения на межкултурната компетентност, като всяко от тях е разбито на няколко под-измерения. Измеренията могат да се използват и като пътеводител за структуриране на материала, който да се предложи на студентите в самостоятелен модул или като част от други модули в магистърските програми по превод.

Счита се, че межкултурността не трябва да се разглежда като самостоятелен компонент, а във връзка с учебните резултати и постиженията на студентите на аналитично и практическо ниво. За нашите цели и за конкретния ни фокус върху писмените, а не върху устните, преводи схващането за преводача като посредник в межкултурното общуване не трябва да се разглежда като лично качество или от гледна точка на индивидуалната, социалната или националната психология.

Преводачът като посредник в межкултурното общуване се разглежда като притежаваш знания, умения/способности или отношения в следните измерения: теоретична, текстова и

междучелностна, всяко от които е представена подробно в следващите таблици. Тези измерения са описани с помощта на дескриптори, които да подпомагат преподавателите при оценяването нивата на постижение на студентите в магистърски програми по превод по отношение на знания, умения/способности или отношения. По този начин предложените нива на постижение могат да се използват и като ръководство за оценяване на междучелтурната компетентност на преводачите.

Най-напред студентите следва да могат да идентифицират обвързаното с културата естество на контекста, в който се осъществява преводът като двойно ориентирана комуникация, с тяхната собствена позиция в този процес и междучелтурната динамика, в която създаденият от тях превод ще вземе участие. Измеренията поставят ограничен акцент върху лингвистичната компетентност, тъй като се предполага нейната наличност. По-скоро главният фокус на внимание е върху комплекса от културни гледни точки, участващи, когато всеки от тези езици се разглежда от перспективата на плурилингвизма – т.е. като натоварени с културни значения, които неизбежно пресичат границите на една единствена култура. Теоретичното измерение включва специално формулирана концептуална и терминологична рамка, която да се превърне в част от цялостната компетентност и критична осъзнатост на студента за ролята на преводача в културния, а не само в езиковия трансфер. Второто измерение набляга на уменията, които студентите следва да развият, за да могат да прилагат, въз основа на теоретичното си знание, към реалния процес и продукт на превеждане от една култура на друга. Третото измерение е най-вече фокусирано върху отношенията на студента – отношения на отвореност и неосъдителност спрямо изходната култура и културата-цел.

НИВА НА ПОСТИЖЕНИЕ

ТЕОРЕТИЧНО ИЗМЕРЕНИЕ

Под-измерение	Първо ниво	Второ ниво	Трето ниво
<p>Основни понятия на теорията на межкултурното общуване</p> <p><i>(напр. култура, идентичност, символи, и т.н.)</i></p>	<p>Показва известни познания относно някои от основните понятия на теорията на межкултурното общуване като <i>култура, идентичност, класификации</i> и т.н.</p>	<p>Запознат е със и разбира повечето от основните понятия на теорията на межкултурното общуване и може да разсъждава върху въздействието им за целите на комуникацията и превода.</p>	<p>Показва задълбочени знания относно основните понятия на теорията на межкултурното общуване и в процеса на превод може да ги използва за критична оценка на интеркултурното измерение както на изходния, така и на целевия текст.</p>
<p>Концептуални инструменти за анализиране на межкултурната перспектива (напр. рамки за културни сравнения, скали показващи културно осъзнаване, и т.н.)</p>	<p>Запознат е с определени концептуални инструменти за анализиране на межкултурните отношения, но се затруднява да ги прилага.</p>	<p>Прилага основни концептуални инструменти за анализиране на межкултурните измерения на текстовете и на контекста при тяхното създаване и възприемане.</p>	<p>Може да прилага богат набор от концептуални инструменти за анализиране на културни и дискурсивни практики на ниво индивид, група и общество.</p>
<p>Познания за културния контекст на превода (напр. различията в</p>	<p>Има основни познания относно институционалните и</p>	<p>Запознат е с най-важните аспекти и детайли, засягащи</p>	<p>Може да идентифицира и да анализира критически</p>

<p>професионалната преводаческа практика в няколко страни, последиците от това за преводачите, и т.н.)</p>	<p>социалните ограничения върху преводаческата практика и продукти.</p>	<p>институционалните и социалните ограничения върху преводаческата практика и продукти и може да ги позиционира в съответния исторически и политически контекст.</p>	<p>богат набор от аспекти на институционалните и социалните ограничения върху преводаческата практика и продукти и може да подходи към съответния исторически и политически контекст критично и от различни гледни точки.</p>
<p>Връзките между теорията на межкултурното общуване и теорията и практиката на превода (напр. културно профилиране и анализ на четящата аудитория, културна субективност и видимост/проявление на личността на преводача)</p>	<p>Има основни познания относно теорията на межкултурното общуване и може, при подсказване, да намери връзки между тази теория и превода.</p>	<p>Има достатъчно познания относно теорията на межкултурното общуване и може самостоятелно да идентифицира паралели между интеркултурното общуване и превода.</p>	<p>Показва добро разбиране на теорията на межкултурното общуване, което му дава възможност да идентифицира и анализира самостоятелно сложни връзки между интеркултурното общуване и превода.</p>

ТЕКСТОВО ИЗМЕРЕНИЕ

Под-измерение	Първо ниво	Второ ниво	Трето ниво
<p>Сравнителен анализ на културни специфики на изходната и целевата аудитории</p>	<p>Показва запознатост с определени културни различия и прилики между изходната и целевата аудитории, но се ограничава предимно в периметъра на лингвистичните елементи; показва известни влияния от стереотипизиране и предразсъдъци.</p>	<p>Показва запознатост с основни културни различия и прилики между изходната и целевата аудитории, но не може да разпознава трудно доловими различия; може критически да ги оценява, като е наясно със стереотипизирането и предразсъдъците.</p>	<p>Може да идентифицира трудно доловими културни различия и прилики между изходната и целевата аудитории и може да прави критична оценка на въздействието им върху общуването; показва изобретателност и</p>

			гъвкавост при определяне на стратегии, които показват преминаване отвъд стереотипизирането и предразсъдъците.
Сравнителен анализ на текстове от гледна точка на межкултурна остта – лексикални и синтактични специфики, дискурсивни модели, визуален резонанс и използване на анализа в процеса на правод	Запознат е със съществуването на културно-обусловени лексикални и синтактични характеристики, както и с дискурсивни модели, но е в състояние да разпознава само най-основните.	Добре запознат е с основни културни различия и тяхното влияние върху създаването на текст и може да идентифицира повечето текстоопределящи черти, като синтактичен и лексикален избор, както и текстови конвенции.	Може да идентифицира трудно доловими културни различия в спецификите на текста и може да ги анализира от гледна точка на информирана критична перспектива. Показва запознатост с по-добре познатите културно-обусловени конвенции на лексиката, синтаксиса, и т.н. В състояние е да разпознава по-малко очевидни дискурсивни модели (напр. реторични елементи).
Разпознаване на проблеми, произтичащи от нееквивалентност и прилагане на стратегии за справяне с тях (напр. изясняване, изпускане, заместване, и т.н.)	Има знания относно определени преводачески стратегии за решаване на межкултурни проблеми, но се затруднява да избере подходящите.	Може да прилага някои преводачески стратегии, но все таки понякога разчита предимно на интуицията си.	Разполага с широк репертоар от преводачески стратегии и може критически да оценява и оправдава избора им и приложимостта им във всеки специфичен превод.
Разпознаване и управление на	Запознат е с интернализираната култура на преводача, но не е в	Разпознава определени случаи на културна намеса, произтичащи от	Разполага с богат набор от стратегии, за да смекчи

<p>въздействието на интернализираната култура на преводача и емоционалната реакция по отношение на елементи от изходните култура и текст.</p>	<p>състояние да разпознае въздействието и върху процеса на превода.</p>	<p>пристрастията на преводача, но не разполага със стратегии, за да се справи с тях.</p>	<p>въздействието на интернализираната култура на преводача, както върху процеса на превода, така и в целевия текст.</p>
--	---	--	---

МЕЖДУЛИЧНОСТНО ИЗМЕРЕНИЕ

Под-измерение	Първо ниво	Второ ниво	Трето ниво
<p>Културна осъзнатост и емпатия, които се проявяват в социалното общуване (напр. когато договаря превода и неговите специфични изисквания с представител на изходната култура)</p>	<p>Показва осъзнаване на културните различия при подсказване, но разчита на малък репертоар от поведения; поведенческите избори често издават културни предубеждения.</p>	<p>Поведенческите избори понякога издават културни предубеждения, но като цяло действията са в посока обективност, основаваща се на разбиране и толерантност към други култури.</p>	<p>Поведенческите избори последователно избягват културни предубеждения и показват критическа дистанцираност от изходната култура и ценности.</p>
<p>Любопитство и инициативност при всички форми на контакт с други култури (напр. при общуване с колеги или клиенти от други култури)</p>	<p>Поведенческите избори показват есенциалистка позиция към родната и целевата култури; запознат е бегло с</p>	<p>Поведенческите избори се основават на активно осъзнаване и чувствителност към промените в родната и целевата култури; при подтикване показва желание да извърши самостоятелно проучване на миналото и</p>	<p>Показва последователно готовност да основава поведенческите си избори върху самостоятелно проучване на динамичните процеси в</p>

	динамичната и еволюираща същност на културата.	настоящото им.	родната и целевата култури.
Чувствителност към афекти и потенциални конфликти в общуването (напр. устно, невербално, и т.н.)	Понякога демонстрира осъзнаване на афекти и конфликтни моменти, но се затруднява да ги разпознае, освен изрично изразените.	С лекота идентифицира и се справя с изрично изразените афекти и конфликтни моменти, но се нуждае от подсказване, за да се справи с косвено изразените.	Показва последователно чувствителност както към косвено изразените, така и към изрично изразените афекти и конфликтни моменти и може да се справя с тях с лекота; действията му не се затрудняват от фосилизирани концепции на културни йерархии.
Социално позициониране (напр. решение дали да се спазят, хибридизират или да се направи отклонение от доминантните социални норми)	Използва често стереотипи; има достатъчно познания за социалните норми, но е склонен да избира поведение, което се придържа към традиционните културни ценности и начини на действие.	Показва информирана осъзнатост на социалните норми в различните култури и може лесно да адаптира социалния си избор в съответствие с тях; може да излиза извън традиционните концепции за себе си, за да изгради културния образ на другия.	Показва разбиране на сложността на социалните норми в различните култури и субкултури както на ниво анализ, така и на ниво създаване на текста, и разполага с богат репертоар от подходящи концептуални инструменти и социални стратегии.

Заглавие на модула:

МЕЖДУКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЯ ЗА ПРЕВОДАЧИ

Продължителност:

Един семестър

ЦЕЛИ НА МОДУЛА. УЧЕБНИ РЕЗУЛТАТИ

Настоящият модул цели да развие способностите на студентите да:

- идентифицират основните понятия, свързани с межкултурното общуване и критически да разсъждават върху значението на теорията на межкултурното общуване за теорията и практиката на превода и върху връзките между тези две области (виж „Нива на постижение“, теоретично измерение);
- използват критически теорията на межкултурното общуване, за да разберат множеството културни влияния върху своето собствено (професионално и личностно) поведение, както и върху поведението на другите; за да оценят своето влияние върху комуникативната ситуация (виж „Нива на постижение“, междуличностно измерение);
- идентифицират и преценят критически текстовите елементи и да използват това си разбиране, за да установят кои са бариерите пред ефективната межкултурна комуникация и да изследват как различните преводачески стратегии функционират при преодоляването на тези бариери (виж „Нива на постижение“, текстово измерение);
- подхождат към въпросите межкултурността с интелектуално любопитство, емпатия и чувствителност и да реагират на потенциални предизвикателства самокритично (виж „Нива на постижение“, междуличностно измерение).

ПРИМЕРНО УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

- определения за „култура“, междукултурност, суб-култури;
- културни разлики и културна осъзнатост;
- съпоставителен анализ на прилики и разлики
 - културни
 - текстови
 - историческо/динамично разбиране за културни разлики;
- стереотипи, ценностни таксономии, есенциализъм;
- разбиране за собствената културна среда и нейните ограничения (регионални, свързани с поколенията, социалния пол, или етничността, национални, културни...);
- теоретици в областта на междукултурната компетентност, връзки между МК и теорията на превода;
- междуличностни отношения при работата с различни култури, лексика, трудности, произтичащи от културни различия, съпоставителен анализ на писмения дискурс, локализация и други казуси в рамките на превода, стратегии за избягване и управление на конфликти

МЕТОДИ НА ПРЕПОДАВАНЕ И УЧЕНЕ

Заниманията следва да бъдат интерактивни и основани на придобиването на личен опит, като се използват личните междукултурни преживявания на студентите. Последните следва да бъдат окуражавани да работят, като използват и оценяват теоретичните идеи, свързани с културата. От тях се очаква също да се опитват да разберат по-добре собствените си силни и слаби страни като участници в междукултурното общуване, като подобряват своите умения за междукултурно общуване в хода на занятията. Очаква се и да използват широко теоретичните идеи при анализа на казусите, свързани с тяхната професионална среда.

Методите на преподаване включват (без да се ограничават до) следните:

- Изложение / лекция
- Използване на аудио-визуални материали и продукти, специфични за дадена култура
- Превод, използване на преводачески сценарии
- Работа по двойки, малки групи и или дискусии и упражнения

От студентите се очаква да четат активно както препоръчаните източници, така и източници, до които достигат вследствие на самостоятелни проучвания. Ще трябва да изпълняват и практически задачи, за да се подготвят за занятията.

ОЦЕНЯВАНЕ

Текуща оценка, която се основава на:

- Дневник на обучаемия (саморефлексия);
- Участие в дейностите, изпълнявани в клас (напр. отношенията между теоретичните познания и текстовото приложение);
- Задачи, свързани с межкултурността, които изискват обосновка на избора при превод;
- Финално есе/анализ на казус, свързан с превода.

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА

Моля, върнете се към Рамката за курикулум в предишната секция, за да придобиете представа за критериите за оценка, които можете да използвате.

ИНТЕГРИРАНЕ НА ПРЕПОДАВАНЕТО НА МЕЖДУКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ В (ПРАКТИЧЕСКИ) МОДУЛИ ПО ПРЕВОД

Много от темите, засегнати в Рамката за курикулум, могат да бъдат интегрирани и в други курсове, които са част от програмите по превод, което означава, че рамката може да се използва и при създаването на отделни (практически) курсове по превод. Възможно е преподавателите да подготвят цялостен курс по превод, който засяга различни аспекти на межкултурността или да избере само една или две теми от Рамката за курикулум, като, например, изберат изходни текстове, с помощта на които да се дискутират съответните теми и да се подпомогне развитието на свързаните с тях компетентности.

В практическите курсове по превод може да се активизира теоретичното познание на студентите, свързано с проблемите на межкултурността, и да се превърне в процедурално знание, т.е. да доведе до ефективни преводачески стратегии, с помощта на които да се преодолеят границите, породени в процеса на межкултурно общуване. Съпоставителният анализ на текстове от един и същи жанр, но на различни езици, повишава осъзнатостта на студентите за изходната култура и за културата-цел и позволява идентифицирането на различия и сходства, които се отнасят до текстовите особености, както и до цялостното съдържание. Ако текстовете са внимателно подбрани, голям брой межкултурни въпроси, които изискват от преводача да ги вземе предвид, могат да бъдат повдигнати специфичните за дадена култура елементи изобилстват, напр. в туристически брошури, готварски книги, правни текстове, и пр. жанрове. Текстовете могат да бъдат избирани и заради различните текстови конвенции в различните езици. Съпоставителният анализ подчертава различията и дава възможност студентите да разсъждават върху причините, които водят до тях, като по този начин свързват явления на текстовото ниво с теориите, които могат да ги обяснят.

Разбирането за причините, които водят до такива различия, е първата стъпка към намирането на ефективни преводачески стратегии, които да бъдат изпробвани и използвани при превода на текстове, които съдържат межкултурни предизвикателства. В такива случаи студентите следва да разсъждават върху целевия читател и неговата култура – достатъчно ли е да се знае от каква националност е? Има ли и други измерения на културата, освен националното? Съществуват ли културни различия в рамките на една и съща култура – напр., свързани с поколението или социалния пол, регионални и пр./ Трябва ли те да се вземат предвид при превода?

По-долу представяме един пример на текст, който може да се използва, за да се подчертаят въпросите, свързани с межкултурността, при практическите занимания по превод.

ПРИМЕР: ПРЕВОД НА ГОТВАРСКА РЕЦЕПТА, СЪДЪРЖАЩА РАЗЛИЧНИ КУЛТУРНО СПЕЦИФИЧНИ ПРЕПРАТКИ

МЕЖДУКУЛТУРНИ ПРОБЛЕМИ (С ФОКУС ВЪРХУ УЧЕБНИТЕ РЕЗУЛТАТИ)

- Сравнителен анализ на културни проблеми, свързани с публиката от изходната и културата-цел (виж „Нива на постижение“, текстово измерение);
- Сравнителен анализ от межкултурна гледна точка – лексикални и синтактични черти, модели, визуален резонанс – и използване на анализа в процеса на превод (виж „Нива на постижение“, текстово измерение).

ПРИМЕРЕН ТЕКСТ ЗА ПРЕВОД

BRAISED BEEF AND CARROTS

A GOOD VERSION OF BRAISED BEEF AND CARROTS that I had from a young Irish friend, Carmel O'Connell, who used to work with that splendid chef, Colin White. She recommended using brisket – I bought a piece of well-hung Aberdeen-Angus – but topside could be substituted, or that muscle that runs down the shoulder blade, sometimes called salmon or feather cut, if you can persuade your butcher to cut it for you. English butchers are loath to do this, preferring to cut across several muscles rather than removing and trimming one nicely shaped piece of meat, but people living in Scotland, or who are lucky enough to have a butcher who understands French cuts, may be able to manage it. If more convenient, the dish can be cooked in a low oven.

For 6-8

2-2 ½ kilos (4-5 lb) piece rolled brisket

Lard

6-8 fine large carrots, peeled

Up to one litre (1 ¾ pts) poultry stock, unsalted

Generous sprig of thyme

Salt, pepper, chopped parsley

CHOOSE a flameproof pot that holds the meat closely. Brown the beef in a little lard and put it into the pot. Slice carrots thinly, in the processor or on a mandolin. Arrange a quarter of them around the beef. Pour in stock to come 5-7 cm (2-3") up the pot and tuck in the thyme. Bring to the boil and cover. The lid need not fit very tightly, as a certain amount of evaporation is desirable.

Keep the pot at a gentle bubble, checking it every half hour, adding the rest of the carrots in three batches and topping up the liquid level with more stock. After 2 hours it should be cooked, but be prepared to give it a further half hour. The dish will come to no harm if it has to be kept warm for a while, so allow plenty of time.

Transfer the beef to a hot serving dish, and surround with the drained carrots which will be extremely succulent. Season them, sprinkle with parsley and keep warm. Strain liquid into a shallow pan and boil down to concentrate the flavour. Season, pour a little over the beef and carrots, and the rest into a hot sauceboat. Boiled potatoes go well with this dish.

NOTE: The original recipe suggests cooking the dish one day and reheating it the next for an even better flavour. If you do this, chill the pot fast in ice cubes and water, refrigerate overnight and reheat thoroughly.

Jane Grigson: *English Food* (1992, Penguin)

Инструкция за превод:

Преведете рецептата за българския вариант на книгата "Кулинарни рецепти".

Инструкции към студентите:

1) В малки групи дискутирайте: а) какви културни препратки се съдържат в текста, като ги обясните; б) помислете върху стила на рецептата и го сравнете с българските текстови конвенции при готварските рецепти.

2) В малки групи дискутирайте как да се третират културните препратки, когато текстът се превежда на български. Кои са проблемните зони и защо? Как можете да се справите с тези проблемни зони? Съществуват ли и други разлики в текстовите конвенции и норми в различните езици, които се отразяват на превода?

3) Преведете текста, работейки в малки групи (или самостоятелно).

4) Сравнете преводите и дискутирайте различните стратегии, които са използвани. Обяснете защо сте използвали именно тези стратегии.

РЕЧНИК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ТЕМИНИ

Дефинициите, които предлагаме по-долу, са взаимствани от академичната литература, като те отразяват възможно най-точно значението, което членовете на екипа по проект PICT влагат в съответните понятия. В случаите, в които съществува повече от една дефиниция, за целите на рамката за курикулум са избрани най-подходящите.

КРОСКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЯ

Процесът на обмен, договаряне и посредничество при културните различия чрез средствата на езика, невербалните жестове и пространствените отношения. Това е и процесът, чрез който хората изразяват своята готовност за придобиване на межкултурен опит.

Терминът „кроскултурен“ предполага взаимодействие с представители на друга култура, етнос, пол, социален пол, сексуална ориентация, религия, възрастова група или класа (Clarke and Sanchez, 2001).

МЕЖДУКУЛТУРНА КОМУНИКАЦИЯ

Процесът на обмен на символи, при който индивиди от две (или повече) културни общности договарят споделени значения в интерактивна ситуация.

С други думи межкултурната комуникация е междуличностна комуникация, която се осъществява между представители на различни култури (Ting-Toomey, 2005, p. 39).

МЕЖДУКУЛТУРНА КОМУНИКАТИВНА КОМПЕТЕНТНОСТ

Умението на хората с различна социална идентичност да изградят споделено разбиране, както и тяхното умение да взаимодействат с останалите, възприемайки ги като комплексни човешки същества с множество идентичности и със своя собствена индивидуалност. Компонентите на межкултурната компетентност са както знанието, уменията и отношенията, така и ценностите на индивида, дължащи се на принадлежността му към различни социални групи (Byram, 2005).

МЕЖДУКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ

Умението да се взаимодейства ефективно и адекватно в межкултурни ситуации, основано на специфични отношения, межкултурно познание, умения и рефлексия (Deardorff 2006: 05).

ПОСРЕДНИК МЕЖДУ КУЛТУРИ

Всяко лице, което допринася за връзката между култури и индивиди, помагайки за премахването на езиковите и културните бариери, по-доброто разбиране и повишаването както на собствената култура, така и на нивото на достъп до услуги.

Добрият посредник между култури трябва да има готовност да се ангажира с другата култура, знания за другата култура, умение да тълкува другата култура, умение да придобива нови знания за другата култура, както и умение да оценява собствените си гледни точки и практики по отношение, както и в рамките, на другата култура (Burgin 2005).

ИНТЕРНАЛИЗИРАНА КУЛТУРА

Културните влияния, въздействащи върху вътрешния свят на индивида, които моделират (различно от определят) формирането на личността, както и различните аспекти на психологическото функциониране.

Някои примери за интернализирана култура са социалният пол, психическата зрялост и класовата принадлежност/идентичност. (Ho 1995:5)

Examples of internalized culture are gender, psychological maturity and class identification. (Ho 1995:5)

НИВО НА ПОСТИЖЕНИЕ

Показател, описващ в каква степен студентите разбират дадено понятие или теория и до колко са способни да приложат това придобито познание.

СПИСЪК СЪС ЗАГЛАВИЯ

Включените в списъка по-долу заглавия могат да бъдат считани за основни в областта на межкултурността. Те могат да бъдат използвани, за да се:

- създаде библиография за който и да е модул по тази тема;
- насърчи собственото разбиране в областта на межкултурната теория и теорията и практиката на превода.

ADLER, Nancy & Allison GUNDERSEN (2008) *International Dimensions of Organizational Behaviour* (5th edition). Mason (Ohio): Thomson South-Western.

ADLER, Nancy (2002) *International Dimensions of Organizational Behavior*. Cincinnati: OH South-Western.

ASANTE, M.K. & W.B. GUDYKUNST (Eds.) (1989) *Handbook of international and intercultural communication*. NewburyPark : Sage.

BAKER, M. (1992) *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge.

BARRETTE, C., E. GAUDET, & E. LEMAY (1993) *Guide de communication interculturelle*. Montréal : Renouveau pédagogique.

BELL, R. T. (1991) *Translation and Translating: Theory and Practice*. London: Longman.

BELLOS, D. (2011) *Is that a Fish in your Ear? Translation and the Meaning of Everything*. New York: Faber and Faber .

BENNETT, M. (1997) *How not to Be a Fluent Fool: Understanding the Cultural Dimension of Language*. In Fantini, A. (ed.) *New Ways of Teaching Culture*. Bloomington, Illinois, TESOL, Inc.

BENSIMON, Paul (1998) *Palimpsestes*. No 11 : « Traduire la culture ». Paris : Presses de la Sorbonne Nouvelle.

BOLLINGER, Daniel et Geert HOFSTEDE (1987) *Les Différences culturelles dans le management : comment chaque pays gère-t-il ses hommes ?* Paris : Editions d'Organisation.

BRISLIN, R.W., & T. YOSHIDA, (eds.) (1994) *Understanding culture's influence on behavior*. Toronto: Harcourt Brace Jovenovich.

BYRAM, M. (1997) *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.

BYRAM, M., MORGAN, C. et al. (1994) *Teaching-and-learning language-and-culture*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.

- CAMILLERI, Carmel (2006) Chocs de cultures: concepts et enjeux pratiques de l'interculturel. Paris: L'Harmattan.
- CASTRO-PANIAGUA, F. (2000) English-Spanish Translation, Through a Cross-Cultural Interpretation Approach. New York: University Press of America.
- CORBETT, John (2003) An Intercultural Approach to English Language Teaching. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- CROSS, T., BAZRON, B., DENNIS, K., & ISAACS, M. (1989). Towards A Culturally Competent System of Care, Volume I. Washington, DC: Georgetown University Child Development Center, CASSP Technical Assistance Center
- CUSHNER, K., & BRISLIN, R. W. (2004) Intercultural Interactions. A Practical Guide (Vol.9). Thousand Oaks, CA: Sage.
- DEMORGON, Jacques (2010) Complexité des cultures et de l'interculturel. Contre les pensées uniques, 4ème édition. Paris : Economica, Anthropeconomica.
- DEMORGON, Jacques (2005) Critique de l'interculturel. L'horizon de la sociologie. Paris: Economica, Anthropeconomica.
- DEMORGON, Jacques (2003) Dynamiques interculturelles pour l'Europe. Paris : Anthropos.
- D'IRIBARNE, Philippe (1989) La logique de l'honneur : gestion des entreprises et traditions nationales. Paris: Seuil.
- D'IRIBARNE, Philippe (2002) Cultures et mondialisation: Gérer par-delà les frontières. Paris: Seuil.
- FURNHAM, A., & S. BOCHNER, (1986) Culture shock: Psychological reactions to unfamiliar environments. New York : Routledge.
- GUIDÈRE, Mathieu (2008) La communication multilingue : traduction commerciale et institutionnelle. Bruxelles : De Boeck.
- HALL, Edward T. (1991) Understanding cultural differences: Germans, French and Americans. Yarmouth: ME Intercultural Press.
- HALL, Edward T. (1990) The Silent Language. New York: Anchor Books Editions.
- HALL, Edward T. (1989) Beyond Culture. New York: Anchor Books Editions.
- HATIM, B., & MASON, I (1990) Discourse and the Translator. London: Longman.
- HEBRECHTER, S. (Ed.) (2002) Interdisciplinarity and Translation. Amsterdam / New York: Rodopi.
- HERMANS, Th. (1999) Translation in Systems. Descriptive and System-oriented Approaches Explained Manchester: St. Jerome.

- HOLLIDAY, A. Small Cultures. Oxford journals: Applied Linguistics. Oxford Journals: Applied Linguistics. 1997, Volume 20, Issue 2, pp. 237-264.
- HOLLIDAY, A., KULLMAN, J. & Hyde, M. (2004) Intercultural communication: an advanced resource book. New York: Routledge.
- HOFSTEDE, Geert (2005) Cultures And Organizations: Software of the Mind. New-York: McGraw- Hill.
- HOFSTEDE, Geert (2001) Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations (2nd ed). Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
- HOFSTEDE, Geert (1994) Vivre dans un monde multiculturel : Comprendre nos programmations mentales. Paris: Les Editions d'Organisation.
- HOFSTEDE, G., HOFSTEDE, Gert Jan & MINKOV, M. (2010) Cultures and Organizations: Software of the Mind, 3 ed. New-York: McGraw-Hill.
- KARJALAINEN, Héléna (2011) In: SOPARNOT Richard (éd) Cas en management interculturel. Cormelles-le-Royal: Editions EMS, 2011, pp. 94-105.
- KATAN, D. (2004) Translating Cultures. Manchester: St. Jerome Publishing.
- KOHL, L.R. & J.M. KNIGHT (1994) Developing intercultural awareness. Yarmouth: ME Intercultural Press.
- KRAMSCH, C. (1993) Language and Culture. Oxford: OUP.
- LADMIRAL, Jean-René (1995). La Communication interculturelle. Paris: Armand Colin.
- LEE, Yih-Teen (2007) La compétence culturelle : s'équiper pour les défis du management international. Paris: L'Harmattan.
- LEPPIHALME, R. (1997) Culture Bumps. Clevedon: Multilingual Matters.
- LUSTIG, M., & J. KOESTER, (1996) Intercultural competence : interpersonal communication across cultures (2nd ed). New York: Harper Collins.
- MAIKKOT, Jean (1968) La traduction scientifique et technique. Eyrolles.
- MARTIN, J.N., & NAKAYAMA, T.K. (2004) Intercultural Communication in Contexts. New York: McGraw-Hill.
- MEAD, Richard (2005) International management, cross-cultural dimensions (3rd edition). Oxford : Blackwell Publishing.
- NEUBERT, A., & SHREVE, G. M. (1992) Translation as Text. Kent (Ohio): The Kent State University Press.
- NIDA, E. A. (1964) Toward a Science of Translating. Leiden: Brill.

- OETZEL, J.G., & S. TING-TOOMEY, (Eds.) (2006) *The SAGE Handbook of Conflict Communication: Integrating Theory, Research, and Practice*. Thousand Oaks CA: Sage.
- PALOPOSKI, O. Domestication and Foreignization. (In: *Handbook of Translation Studies*) Vol II. Gambier, Yves & Luc van Doorslaer Eds. John Benjamins, 40-42.
- PYM, A. (2000) *Negotiating the Frontier: Translators and Intercultures in Hispanic History*. Manchester: St. Jerome Publishing.
- PYM, A. Cross-Cultural Networking: Translators in the French-German Network of Petites Revues at the End of the Nineteenth Century. Available at:
<http://www.erudit.org/revue/Meta/2007/v52/n4/017695ar.html>
- PYM, A. (2002) Intercultures and the Interface with Nationalist Culture. Available at:
<http://usuaris.tinet.cat/apym/on-line/intercultures/alternatives.pdf>
- PYM, A. Alternatives to Borders in Translation Theory. Available at:
<http://usuaris.tinet.cat/apym/on-line/intercultures/intnation.pdf>
- ROBYNS, Clem (1992) Translation and Discursive Identity. *Poetics Today*. Available at:
http://kuleuven.academia.edu/ClemRobyns/Papers/692295/Translation_and_discursive_identity
- SALAMA-CARR, Myriam (ed.) (2007) *Translating and Interpreting Conflict*. (Approaches to Translation Studies 28) Amsterdam: Rodopi.
- SAMOVAR, L. A., PORTER R. E., & McDANIEL, E. R. (2009) *Intercultural Communication. A Reader* (12 E). Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- SAMOVAR, L.A., & R.E., PORTER (1998) *Communication between cultures* (3rd ed). Belmont: Wadsworth.
- SAMOVAR, L.A., & R.E., PORTER (1997). *Intercultural communication : a reader* (8th ed). Belmont: Wadsworth.
- SAVILLE-TROIKE, M. (1982) *The Ethnography of Communication: An Introduction*. Oxford: Blackwell.
- SCHLEIERMACHER, Friedrich (1813), *Über die Verschieden Methoden des Übersetzens*.
- SCHNEIDER, Susan C. (2003) *Managing across cultures*. Harlow: England Financial Times Prentice Hall.
- SEELYE, H. N. (1994) *Teaching Culture*. Chicago, Illinois: NTC/Contemporary Publishing Group.
- SELA-SHEFFY, R. & TOURY, G. (eds.) (2011) *Culture Contacts and the Making of Cultures: Papers in Homage to Itamar Even-Zohar* (Tel Aviv).
- SIERENS, S. (ed.) (2000) *Us, Them, Ours. Points for attention in designing interculturally sound learning materials*. The Netherlands: Parel.

- SNELL-HORNBY, M. (1988) *Translation Studies. An Integrated Approach*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.
- SNELL-HORNBY, M. (1999) *Communicating in the Global Village: On Language, Translation and Cultural Identity*. *Current Issues in Language and Society*, 6(2), 103-120.
- SNELL-HORNBY, M. (2006) *The Turns of Translation Studies. New paradigms or shifting viewpoints?* Amsterdam: John Benjamins.
- STORTI, Craig. (1990) *The art of crossing cultures*. Yarmouth: Intercultural Press.
- O'SULLIVAN, T. et al (1994) *Key Concepts in Communications and Cultural Studies, Second Edition*, London and New York: Routledge.
- THÉRY, Benoît (2002) *Manager dans la diversité culturelle*. Paris : Editions d'Organisation.
- TING-TOOMEY, S., & L.C. CHUNG (2005) *Understanding intercultural communication*. CA: Roxbury Publishing Company.
- TRIANDIS, Harry C. (1995) *Individualism and Collectivism (New Directions in Social Psychology)*. USA, CO: Westview Press
- TROMPENAARS, Fons & Charles HAMPDEN-TURNER (1997) *Riding the waves of culture: understanding cultural diversity in business (2nd ed)*. London: Nicholas Brealey Publishing.
- VENUTI, Lawrence (to be published December 14th 2012 by Routledge). *Translation Changes Everything. Theory and Practice*.
- VERBUNT, G (2001) *La société interculturelle. Vivre la diversité humaine*. Paris: Éditions du Seuil.
- VINAY, Jean-Paul & Darbelnet, J. (1977) *Stylistique comparée du français et de l'anglais*. Didier.